

BERDA JÓZSEF

Irta: KÓSA JÁNOS

Egyéniség teszi a költőt, csak az feszíti ki kellő távlatokra a vers egyszerű vázát. Prózáirónál elég a szorgalom vagy a tanultság, de a költőnek kevés szóval kell sokat mondani, újat mondani, szépet mondani s ezt csak sajátos eszközökkel érheti el. Újabbán kísérlet történt, hogy az egyéniség nélküli lírát megteremtsék s ez az irányzat Babits Mihály neoklasszicizmusában érte el csúcspontját. Fiatal költőink jórészt Babits igéző hatása alatt állnak és ezért olyan szintelen a fiatal magyar líra. Költőink remekül verselnek, pompás technika és mély bölcséleti gondolatok jellemzik műveiket, de mind egészen egyforma. Hatalmas seregükből a sajátos egyéniség üde, megnyerő színeivel tűnik ki Berda József.

Életéről keveset tudok. Negyvenéves elmúlt, de a kor nem számít nála: mindig kamasz marad. Újpest, meg a Vízafogó vidékét szötte verseibe: mint annyian még, ő is a nagyváros periferiájának gyermeke. Az élettel sokat küzdött: de elnyerhetné-e e nélkül a rokonszenvünket? — Életének ezek a körülményei annyira mindennaposak, hogy nem magyarázzák meg egyéniségét.

Az irodalomtörténet másik módszere szerint megnevezhetném mestereit, elsősorban Petőfit meg a franciákat, akiknek a könnyed bája minden versét átlengette. De ebből sem lehet egyéniségét megragadni. Ezt az egyéniséget el kell fogadni úgy, ahogy jelentkezik, szabadon áradva és gátlástalanul. Költészetének egész foglatját írta meg ezekben a sorokban:

*Nincs szebb s méltóbb a magam életénél,
bátor vagyok s ezért magamról szólok én.
Ami fogható s tetsző bármi rajtam,
azt becsülöm csak, a többi nem enyém.*

*Nem érdekel semmi, csak eleven voltom,
másra figyelni már nincs idő, türelem.
Jó mulatság ily szabad farkasnak lenni
s nézni, ennen dolgom miként művelem.*

Verseinek középpontja az Én, ami ez esetben méltó a nagy betűre és aminek a megnyilvánulásai frissen, olykor szinte fenegyerekes örömmel kerülnek papírra. A boldog életérzések túláradása, az önkifejezés feszítő vágya sodorta Berdát az irodalomba mintegy húsz esztendővel ezelőtt és az életörömeinek ez a pezsdítő érzete nem csökkent az évek múlásával.

Friss életörömmel versel és ebben az aspektusban még a költészet régi, örök tárgyai is egyéni megvilágítást nyernek. Így lesz nála a halál is vidám és mosolygó, amitől nem kell félni: „kibirja a halált, aki sokat szenved!” Ugyanilyen életöröm lobog szerelmi verseiben. A szerelem tiszta érzékiségként jelenik meg előtte, de ugyanakkor olyan egyszerű és megnyerő formában, ami mindenki előtt kedvelté teszi. Milyen egyszerű és mégis kifejező ez a két sora:

*Mily gyönyörűséges vagy te lány, te leg-
/ízletesebb
gyümölcs, fiatal íze az illatos szerelemnek.*

Ezt a magatartást, így pl. a Szép kofasszony dicséretében joggal nevezte egyik bírálója csokonaias bájnak.

Halál és szerelem örök témája a költészetnek, szinte iskolás tárgya. Am, Berda József verselési érdeklődését kiterjesztette egy olyan körre, ahová költőink eddig még alig kalandoztak el: az ételek szépségére, örömeire, dicséretére, amit egyre megújulva, száz formában versel meg. „Az évés bölcs mesterének” nevezi önmagát és nem utolsó cím a mai rangkórságos világban! Ódat ír az ételekhez, a bő zsírban úszó fánkról versel, a húslevesről, a tinorú gombáról, a szép kacsa meg a borocska dicséretéről, sőt arról is, aminek az írásba öntését az illem többé-kevésbé tilalmazza. Csakhogy ez az asztalmelléki filozófia illik Berda egyéniségéhez, verseinek könnyed kamaszosságához: